Vidék Magazin a 2013. évi 3. szám: Elveszett alkotmány
Bihari Tamás interjúja Kolláth Györggyel 2013.03.14.

K: 1. *Jogászok és más értelmiségiek is a jogállam, illetve az alkotmányosság végéről beszélnek. Megalapozottak ezek a vélemények, hiszen az Országgyűlés kétharmaddal, jogosítványának megfelelően bármikor módosíthatja az Alkotmányt, vagy "alaptörvényt"?*

V: A demokratikus jogállam fő sajátossága a hatalom-megosztás, s az által a fékek és ellensúlyok rendszere, vele pedig a túlhatalom, az önkény, a zsarnokság elutasítása. Lényege az alkotmányos szervek és intézmények folytonos, kölcsönös, jóhiszemű együttműködése. Ez Magyarország önként vállalt uniós jogállami minimuma, a demokratikus alkotmányok sűrítménye is. Európa demokráciáiban rendre az írott és a tényleges jog – a de jure és a de facto – egybe esik. Magyarországon mindez Makó – Jeruzsálem viszonyába került. A honi bonapartizmus hadban áll az alapértékekkel, a honi és uniós intézményekkel: háborúzik, a helyett, hogy értően kormányozna.

A 2/3, mint arányszám csupán a minősített többségű döntés formai feltétele volna. Nem jelenthetne abszolút hatalmat, nem eredményezhetne 3/3-os, sőt 4/3-os döntéseket, melyekből 6-9-12 évre van kizárva az ellenzéki 1/3.

K: 2. *A legutóbbi, negyedik módosítás 22 ponton avatkozik be a "gránitba faragott" szövegbe. Melyek azok a pontok, amelyek valóban már a jogállamiság és az alkotmányosság kereteit feszegetik? (Olyan bírálatok is elhangzottak, hogy nem a polgárokat védi az államtól, hanem éppen ellenkezőleg, megnyirbálták az emberi és állampolgári jogokat. Lásd például a hajléktalanok kriminalizálását, a diplomások röghöz-kötésének törvényi lehetőségének megteremtését.)*

V: A paternalista lekezelés és megítélés a hazai alapjogokat is lerontja, alkalmi engedménnyé süllyeszti. Fő baj kétféle van: A) a napi pártos politikai érdekek szerinti erőszakos barkácsolás az elvben stabil, évtizedekre szóló kódexen: így készül(t) katonásan a Nemzeti Együttműködés Rendszerének „szolgálati szabályzata”. Ami benne még uniós és honi alkotmányos fundamentum, az lassan elfér egy söralátéten. B) Valóban, a polgár nem jogot, hanem hideget-meleget kap a nyakába, a tehetetlen politika retorziójaként. A hajléktalan ember méltósága megsérthető, még ha semmi rosszat nem is tett, csak élni akar. A hallgató nem egyenjogú és mellérendelt, szabad szerződést köt későbbi munkáltatójával, hanem állami kényszer-helyzetbe kerül: ám neki szóló foglalkoztatási és fizetési biztosítékok nélkül. A vallásos ember – ha nem a hatalom kénye-kedve szerint hisz – hitelvi közösségét lefokozva, kitagadva láthatja. A szabad véleménynyilvánítás, a közbeszéd és bírálat joga kalodába kerül, hogyha politikus-közszereplő sértve vagy csak találva érzi magát. Mindez nem az erő, hanem a demokratikus elkötelezettség és a szolgálat hiányának a jele.

K: 3. *Egyes szakértők szerint nem csak az Alkotmánybíróság, de Áder János jogköre is csorbulni fog, például nem küldheti előzetes normakontrollra az "alaptörvény" módosításait?*

V: A válaszban két idősík volna. Egy: az Alaptörvény 2013. március 11-i módosításáig adott jogi helyzet, melyben jól és rosszul értelmezhető az államfő alkotmányossági vétójának joga. Formális válasz: nem tehet semmit. Érdemi, valós közjogi felelet: ő az utolsó cserkész, lépjen közbe, megteheti, muszáj, elvárható tőle. Csakhogy, a parlamenti elfogadás után 1 (egy) nappal az elnök külföldön kiállt azért a törvény-módosításért, aminek sorsáról majd neki 5 napon belül kell döntenie. Másnap este televíziós „kiáltványában” magyarázta meg, hogy miért engedi el a vitatott módosítást. Ízlésről, tetszésről, alkotmányos kötelezettségről beszél indokolásában. Ámde, a köztársaság (?) elnöke elvben semleges, kiegyensúlyozó, alkotmányos válságot feloldó hatalmi ág, autonóm személyiség. Különben nem tudná kifejezni a nemzet egységét, sem őrködni az államszervezet demokratikus működése felett. A jogász-elnök szerep-felfogása, alkotmány-értelmezése sajnos, megbicsaklott. Kettő: a legújabb szigorítás ront és szűkít, még tovább megy, a kérdés válasza tehát igen. Zsigerből bizalmatlan a „rendszer” ugyanezen elnök iránt. Középerős közjogi eszközei javától

megfosztva ő is szurkolóvá válik. Rászámoltak: állva marad? Miért kell félni a jogi próbától ennyire, ha jónak tartják a kezük munkáját? Nem a diktatúra volt az, mely rettegve utálta el a kontroll legkisebb formáját is? Emlékezzünk: mi vagyunk a párt(ban) önmagunk ellenzéke is – mondták 25-30 éve. Ide jutunk vissza? Még kormánypárti érdek is volna az államfői vétó, mert igazolná a külső szövetségeseinknek: mégis csak van itt hatalmi ellensúly. Gyermekded hozzáállás, ha a dac erősebb, mint a tiszta fej, az elemi józanság.

K:4. *Hogyan látja az alkotmányjogász, mennyire lett egységesebb, vagy éppen áttekinthetetlenebb az "alaptörvény" a módosításokkal, illetve az átmenetinek nevezett szövegek beépítésével?*

V: Az alaptörvény az Orbán-rendszer - jognak látszó – politikai krédója, terméke: ebbéli minőségében markánsabb és kifejezőbb. Minden más tekintetben cáfolata a modern demokráciák élő, fejlődő közjogának. Hamisan jeleníti meg az alkotmányok klasszikus funkcióit. Ideológiát és vallási meggyőződést erőltet a polgáraira. Kormányfői erőfölényt képez az összes népfelségből képződő intézmény felett. Átfesti az ország múltját és zsákutcába tereli annak jövőjét. Nem a 4. volt az utolsó módosítása, mivel bármikor megint belenyúlhatnak napi igény szerint. Ha így tiszteli az alaptörvényt a megalkotója, hogyan akceptálja az, aki sehogy se volt részese a megalkotásának, és kárvallottjának véli magát most is. Ezen alaptörvény kihordási-avulási idejét én pár évi időben mérném.

K: 5. *Hogyan hat egy alkotmány általában is egy ország jogrendjére, a jogbiztonságra és mennyiben felel meg ennek az "alaptörvény", illetve szakmailag milyen színvonalú a szöveg együttes?*

V: 22 év alatt, főleg az Alkotmánybíróság nívós munkája révén összeállt egy olyan közjogi kincs, ami bár egy tollvonással kidobható, de meg nem tagadható, és elvi alapon nem jöhet helyébe jobb, másik. Az alaptörvény-alkotmány a jogi piramis csúcsa. Igazodási pont volna jogilag és morálisan is a teljes állami norma-rendszer számára. Nem az. Az alsóbb szintű jogi masszát, a rendeleteket nem igazították az alaptörvényhez. Egyre kevésbé van összhang az alaptörvény és a kötelező uniós jog terén. Jogbiztonságról nem beszélhetünk. Sőt, évezredes jogelv is ment a süllyesztőbe. Igaz: a törvény nem tudása nem mentesít, ám ez a fikció is megdől, ha novemberben hoznak megszorító regulát márciusi visszaható hatállyal. Egy jogállam nem machiavellista: nem hozhat „igazságosság” címén jogsértő, alkotmányellenes szabályokat. Szörnyű baj mindehhez, hogy senki semmiféle felelősséget nem visel még a legbántóbb jogalkotási hibáért sem.

K:6. *Ha egy következő kormányzat, vagy akár ugyanez mégis elégedetlen ezzel a jelenlegi szöveggel, érdemes-e ezt toldozni-foltozni, vagy inkább egy újat kellene alkotni?*

V: Példa: ha elénk tesznek egy tál bűzös masszát, melynek a tetején úszik 20 hajszál, megesszük? Nem! És ha kivesznek belőle 10-et, akkor már finom? Dehogyis. Jómagam - magánemberként, 12 pontban – kimunkáltam a demokratikus jogállami helyreállítás tennivalóit. Ezzel az alaptörvénnyel képtelenség boldogulni, ám eredményes 2014. évi választások nyomán van miből és hogyan újra gondolni alkotmányos viszonyainkat. A tanulságok levonásával, felelősséggel, okos csapatmunkával, kreatív módokkal, uniós demokráciák példáival, a III. Köztársaság pozitívumai felhasználásával még a választási év végéig elkészíthető egy olyan szakmai anyag, melynek országgyűlési eldöntését a nép is megerősíti. Nehéz lesz, persze: kb. olyan, mint Erős Pistát a tubusba visszagyömöszölni. Megcsináljuk.